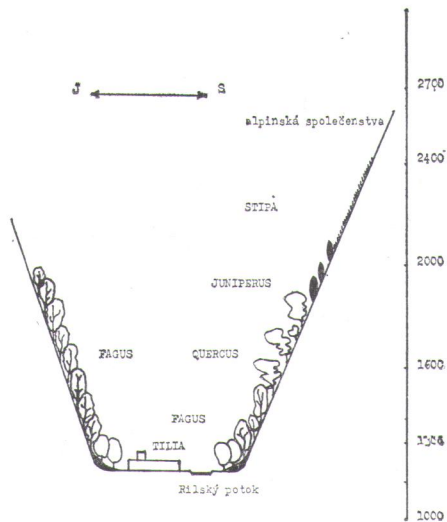

Stepi a lesostepi nad Rilským monastýrem

Pavel Kovář

Rilský klášter je patrně nejnavštěvovanějším místem v nejvyšším bulharském pohorí. Pouze nemnoho návštěvníků se však odvážlí trmáčet se příkrým svahem nad monastýrem k hřebenovým partiím, jimž dominuje štít Maljovice (2729 m n. m.). Ještě menší procento těchto odvažlivců si uvědomí, že je po cestě bezděky svědky velmi výrazného inverzního jevu, jehož prostorové rozpětí zasluhuje zaznamenání. Stoupáme-li totiž na některé z jižních orientací, zejména jihovýchodní, procházíme nejprve podsvahovými akumulacemi hrubých substrátů s hlavní dřevinou *Tilia argentea*, pak širokým pásem bukových lesů s přimíšenými prvky vegetačního svazu *Ostryo-Carpinion*, až ve výšce zhruba 1400–1600 m n. m. narážíme na rozvolněné porosty s teplomilnými druhy a mnoha bylinami stepního charakteru či původu. Středoevropanovi při prvním pohledu nutně připadne na mysl šípáková doubrava. A což vystoupíme-li ještě výše: v rozmezí vrstevnic 2000–2300 m n. m. se před námi prostírá pravá kavylová step (s dominantou *Stipa turcica*). Geografický posun (na jih) nutně jen v kombinaci s příslušným inverzním výškovým posunem sblížíže uvedená společenstva s našimi co do počtu podobných vlastností (druhové složení, synmorfologie [= vnější vzhled společenstev] aj.). Nemáme k dispozici přesná čísla, počet společných druhů zdejší stepní a lesostepní formace a jejich středoevropských analogů však přesahuje značně 50%. Oproti tomu nedaleká lokalita zemních pyramid u Stobu, odpo-

vídající výškově našim teplým pahorkatinám, jeví daleko xerotermnější charakter, odrážející se v častější absenci těch skladebných prvků porostů, které obvykle v příbuzných československých společenstvech nalézáme [navíc zde jsou např. *Carex halleriana*, *Veronica jacquinii*, *Aegilops ovata*, *Hypericum olympicum*, *Echinops thracicus* a mnoho jiných]. Jediný typ dřevinné formace tu v nižších partiích představují spíše křo-

vité porosty teplomilnějšího křídla podjednotek vegetačního svazu *Carpinion orientalis*.

Převrácený sled společenstev na výškovém rozmezí (vertikální rozdíl Rilský monastýr — Maljovice je více než 1,5 km) vyplývá z mohutně fungujícího údolního fenoménu. Příznačná je tu nepravidelnost vegetační inverze, zvýrazněná působením ostřejšího kontrastu makroklimatu a mezoklimatu. Jak dokumentuje též fotografie, protější, severně orientovaný svah je pokryt bučinami nad výšku místa pozorovatele, která je zároveň místem výskytu teplomilných doubrav na jižní expozici (jejich strukturální charakter je vidět na druhém obrázku). Z hlavních dřevin této formace je třeba jmenovat *Quercus pubescens*, *Prunus mahaleb*, *Sorbus aria*, *Acer campestre*, *Euonymus latifolia*, *Cotoneaster integerrima*, *Rosa gallica* aj. V bylinném patru jsou fenologicky nápadnými druhy: *Achillea ageratifolia*, *Armeria rumelica*, *Calamintha balcanica*, *Carex humilis*, *Allium flavum*, *Festuca dalmatica*, *Coronilla emerus*, *Digitalis viridiflora*, *Genista sagittalis*, *Geranium sanguineum*, *Orobancha purpurea*, *O. reticulata*, *Hypericum barbatum*, *Cytisus supinus*, *Inula conyza*, *Libanotis montana*, *Linaria genistifolia*, *Lychnis coronaria*, *Phleum subulatum*, *Stachys recta*, *Stipa aristella*, *S. capillata*, *Teucrium chamaedrys*, *Trifolium hirtum* atd. Tento stručný záznam dobře dokumentuje na vyhraněném případě obecnou zákonitost odlišného „chování“ rostlin a jejich společenstev v různých částech jejich areálu.

Fuchsie pro skalku

Antonín Černovický

Rod *Fuchsia* L. (*Oenotheraceae*) obsahuje asi 90 druhů rostoucích většinou v Jižní Americe a Mexiku. Kromě těchto je jich několik domovem na Novém Zélandě.

Do Evropy se začaly fuchsie dovážet již koncem 18. století a staly se během století devatenáctého módními rostlinami. Způsobily to jednak další dovozy (z Chile, Mexika, San Dominga, Peru apod.), ale také zručnost evropských zahradníků, kteří vypěstovali neuvěřitelné množství efektních kříženců.

Módní obliba fuchsí se začala vytráčet počátkem dvacátého století a dnes už stěží uvidíme keřík či stromek v některé zahradě. Fuchsie přežívají spíše jako pokojové rostliny, zvláště v těch nejnovějších odrůdách. Jsou to např. kultivary 'Coachman' s oranžovočervenou korunou a růžovým kalichem, nebo 'Heinrich Heinkel', která je celá purpu-

rově červená, dále 'Molesworth' s bílou korunou a červeným kalichem a konečně překrásná 'Television' se sytě fialovou korunou a bílým jasným kalichem.

Přes všechnu krásu původních rostlin i jejich kříženců se asi málokteré hodí pro pěstování ve skalce. Výjimečně by se hodila *Fuchsia magellanica* Lam. f. *pumila* Hort. ('Pumila' Hort). Nedorůstá většinou 20 cm a je ve všech částech vzhledně urostlá. Má drobné listy a velmi četné opět typické květy (červená s fialovou).

Nejzajímavější je ovšem vyobrazená fuchsie z Nového Zélandu, *Fuchsia procumbens* R. Cunn. Liší se od ostatních nejen svým růstem, ale zvláště zajímavými květy. *F. procumbens* má centrální dřevnatý kmínek a tenké poléhavé, terén kopírující stonky. Listy má srdčité, malé (do 1 cm) a dlouze stopkaté. Květy se objevují (na skalce) počátkem květ-

na a jsou svěží více než 10 dnů. Postupně pak rozkvétají další.

Celý květ není obvykle delší než 15 mm, ale je v něm nahromaděno hned několik barev. Rozšířený kalich (receptakulum) je jasně žlutý. Nazpět ohnuté cípy jsou zelené a sytě hnědé. Tyčinky mají sytě červené nitky a zářivě modré prašníky. Plody připomínají neobvykle velké brusinky, setrvávající dlouho na rostlině.

Vyobrazená *Fuchsia procumbens* pochází ze Severního (= teplejšího) ostrova Nového Zélandu. U nás je choulostivá na mraz. Při holomrazech nepomáhá ani pečlivé zakrytí. Je proto rozumnější přenášet tak lfběžnou rostlinu raději každou zimu do chladného skleníku. Ztratí-li listy při teplotách kolem 0°C, není na závadu. Na jaře vyraší nové a také nové květy, zvlášť roste-li rostlina ve slunečné poloze s dobrou drenáží a v mírně vlhké půdě.